

Nr 24.

Ankom till riksdagens kansli den 25 oktober 1939 kl. 7 f. m.

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om inskränkning i rätten att återtaga avbetalningsgods från vissa värnpliktiga m. m.

Genom en den 20 oktober 1939 dagtecknad, till andra särskilda utskottet hänvisad proposition, nr 52, har Kungl. Maj:t under återopande av propositionen bilagda, i statsrådet och lagrådet förda protokoll föreslagit riksdagen att antaga följande vid propositionen fogade förslag till

L a g

om inskränkning i rätten att återtaga avbetalningsgods från vissa värnpliktiga m. m.

Härigenom förordnas som följer:

1 §.

Har värnpliktig, som genom avtal, varå lagen om avbetalningsköp är tillämplig, förvärvat arbetsredskap eller lösöre, avsett till personligt bruk för honom, hans hustru eller oförsörjda barn eller adoptivbarn, blivit inkallad till tjänstgöring jämlikt § 28 mom. 1 eller § 36 mom. 2 värnpliktslagen, äge säljaren ej på grund av dröjsmål med betalning av förfallen post, vilket uppenbarligen föranletts av tjänstgöringen, taga godset åter eller göra annan i avtalet stadgad särskild påföljd gällande, med mindre dröjsmålet överstiger tre månader eller, om godset finnes oundgängligen erforderligt för köparen eller sådan anhörig till honom som nyss sagts, ett år. Vad nu stadgats skall icke äga tillämpning, om säljarens säkerhet äventyras.

2 §.

Klagan över handräckning för återtagande av egendom som avses i denna lag må förutom av den som eljest är befogad därtill föras av den värnpliktiges hustru eller av annan som har egendomen i sin vård.

Denna lag träder i kraft dagen efter den, då lagen enligt därå meddelad uppgift utkommit från trycket i Svensk författningssamling.

Vad i lagen är stadgat skall äga tillämpning, även om betalningsförsummelsen inträtt före lagens ikraftträdande, dock ej såframt beslut meddelats före ikraftträdandet och laga kraft åkommit detsamma.

I fråga om de skäl, som ligga till grund för Kungl. Maj:ts förslag, får utskottet, i den mån redogörelse därför ej lämnas här nedan, hänvisa till propositionen.

Bestämmelser om avbetalningsköp meddelas i lag den 11 juni 1915. Med avbetalningsköp förstås i denna lag avtal, varigenom lösöre säljes mot betalning i särskilda poster, av vilka en eller flera skola erläggas efter det godset utgivits till köparen, och under villkor tillika att säljaren skall äga rätt att återtaga godset, om köparen åsidosätter vad honom åligger, eller att äganderätten till godset skall förbliva hos säljaren intill dess betalningen eller viss del därav blivit erlagd. Har avtalet betecknats såsom hyresavtal eller betalningen såsom vederlag för godsets bruk och nyttjande, skall utan hinder därav avtalet anses såsom avbetalningsköp, såframt det finnes vara åsyftat, att den som fått godset till sig utgivet skall bliva ägare därav. Lagen äger emellertid icke tillämpning, om sammanlagda beloppet av de poster, som köparen enligt avtalet har att erlægga (avbetalningspriset), överstiger 3,000 kronor.

Lagen innehåller åtskilliga regler, vilka avse att bereda köparen skydd mot alltför stränga bestämmelser i avtalet om påföljd av kontraktsbrott. Sålunda stadgas, bland annat, att om köparen underlåter att fullgöra sin betalningsskyldighet, säljaren ej äger att på grund därav taga godset åter, utkräva post som eljest ej vore förfallen eller göra annan i avtalet stadgad särskild påföljd gällande, med mindre någon post utestår ogulden minst fjorton dagar utöver förfalldagen och denna post antingen uppgår till minst en tiondel av avbetalningspriset eller tillsammans med annan ogulden förut förfallen post utgör minst en tjugondel därav. Där köparen i annat avseende än nu sagts åsidosätter vad honom åligger, må särskild påföljd som för sådan händelse kan vara avtalad icke vinna tillämpning, för så vitt sådant med hänsyn till de föreliggande omständigheterna skulle vara uppenbart obilligt.

Å andra sidan innehåller lagen vissa bestämmelser som avse att underlätta återtagande av egendom som sålts genom avbetalningsköp. I detta hänseende stadgas att, därest skriftlig handling upprättats om avbetalningsköp, säljaren äger att hos utmätningsmannen i orten söka handräckning för godsets återtagande. Handräckning må dock ej beviljas, med mindre utmätningsmannen finner uppenbart, att med betalningen föreligger dröjsmål som berättigar till godsets återtagande.

Med skrivelse den 3 september 1939 har *sociala försvarsberedskapskommittén* överlämnat betänkande (del I) med förslag till familjebidragslag m. m. Betänkandet innehåller förslag till lag om familjebidrag åt värnpliktiga under krigstjänstgöring m. m. (familjebidragslag) samt till förordning med närmare bestämmelser angående tillämpning av familjebidragslagen (familjebidragsförordning). Därjämte innefattar betänkandet förslag till lagar med vissa bestämmelser rörande utmätning, hyra och bostadsrätt samt avbetalningsköp.

I förslaget till lag med vissa bestämmelser rörande avbetalningsköp stadgas under 1 §, att om handräckning för återtagande av gods som försålts genom avbetalningsköp sökes hos värnpliktig, som är inkallad till tjänstgöring jämlikt § 28 mom. 1 eller § 36 mom. 2 värnpliktslagen, eller hos frivillig vid krigsmakten, skall handräckningen icke beviljas, om godset, därest det tillhört gäldenären, skolat med tillämpning av bestämmelserna i 65 § utsökningslagen undantagas från utmätning. Vad nu sagts om förbud att återtaga visst gods skall äga motsvarande tillämpning i fråga om förrättning för verkställighet av dom, varigenom den värnpliktige förpliktats utgiva godset. I 2 § av förslaget stadgas, att klagan över åtgärd, som förmenas strida mot bestämmelserna i 1 §, må å den värnpliktiges vägnar föras av den som har egendomen i sin vård.

Över kommitténs förslag ha efter remiss avgivits infortrade utlåtanden av chefen för försvarsstaben, socialstyrelsen, kommerskollegium, överståthållarämbetet samt länsstyrelserna i Östergötlands, Kronobergs, Kristianstads, Göteborgs och Bohus, Västernorrlands och Norrbottens län, varjämte Sveriges fastighetsägareförbund och Sveriges köpmannaförbund, som beretts tillfälle att yttra sig, inkommit med utlåtanden över förslaget.

Socialstyrelsen och länsstyrelsen i Kronobergs län ha uttalat, att undantaget från handräckning syntes böra avse icke endast den egendom som skulle omfattas av 65 § utsökningslagen, om den tillhörde gäldenären, utan den egendom som avsåges i det förslag till lag med vissa bestämmelser rörande utmätning, som kommittén utarbetat. Enligt detta förslag skulle från utmätning undantagas gång- och sängkläder för gäldenären, hans maka och oförsörjda barn eller adoptivbarn ävensom övrig personlig lösegendom samt möbler och annat bohag, allt i den mån värdet därav icke överstege vad som med avseende å gäldenärens ställning och övriga omständigheter kunde anses skäligt, samt nödiga arbetsredskap till ett värde av högst femhundra kronor.

Länsstyrelsen i Östergötlands län har uttalat, att det skydd som förslaget innebure mot handräckning för återtagande av avbetalningsgods borde gälla jämväl under någon viss kortare tid efter värnpliktstjänstgöringens slut.

I övrigt har förslaget lämnats utan erinran.

Vid remissen till lagrådet den 14 oktober 1939 av upprättat förslag till lag om inskränkning i rätten att återtaga avbetalningsgods från vissa värnpliktiga m. m. anförde *föredragande departementschefen, statsrådet Westman*, följande.

»Av de lagförslag sociala försvarsberedskapskommittén framlagt har förslaget till lag med vissa bestämmelser rörande utmätning efter skedd omarbetning förelagts urtima riksdagen genom proposition nr 17. Sedan riksdagen antagit förslaget, har Kungl. Maj:t förut denna dag beslutat utfärda

lag i ämnet. Denna innebär bland annat, att värnpliktiga som inkallats till tjänstgöring vid förstärkt försvarsberedskap eller mobilisering komma att under viss tid erhålla ett vidsträcktare skydd än eljest mot utmätning av personlig lösegendom och arbetsredskap.

Med kommitténs förslag rörande avbetalningsköp avses att införa ett exekutivmoratorium även beträffande egendom, som inkallade värnpliktiga förvärvat genom avbetalningsköp men ännu ej till fullo betalt. Ett ingripande av denna art är obestriddligen ägnat att väcka vissa betänkligheter. Under det att kredit mera sällan torde grundas på möjligheten att erhålla utmätning i personlig lösegendom eller arbetsredskap lär det vid avbetalningsköp vara regel att krediten helt eller delvis grundas på det förhållandet att säljaren har möjlighet att återtaga egendomen vid betalningsförsummelse från köparens sida. Av denna anledning framstår det för säljaren som ett avsevärt ingrepp, om rätten att återtaga egendomen berövas honom. Med hänsyn till den utveckling som avbetalningshandeln tagit kunna emellertid betydande sociala olägenheter uppstå, om säljarna begagna sig av rätten att återtaga avbetalningsgods från personer, vilka genom värnpliktstjänstgöring råkat i betalningssvårigheter. En inskränkning i denna rätt måste förden skull, såsom kommittén föreslagit, anses påkallad till skydd för de värnpliktiga.

Beträffande frågan i vilken utsträckning sådant skydd bör beredas synes gentemot kommitténs förslag kunna anmärkas, att det omfattar allenast egendom av jämförelsevis ringa värde och fördenskull knappast kan antagas bliva av någon nämnvärd praktisk betydelse. Det torde därför böra övervägas att giva skyddsbestämmelserna större räckvidd. Därvid böra givetvis uppställas vissa garantier med hänsyn till säljarens berättigade intresse.

Vid en omarbetning av kommitténs förslag torde lagstiftningens omfattning lämpligen böra bestämmas med hänsyn dels till beskaffenheten av den egendom som är i fråga dels till avbetalningspriset. I det förra hänseendet synes i anslutning till lagen rörande utmätning hos värnpliktiga böra föreskrivas, att bestämmelserna skola omfatta egendom, som är avsedd för köparens, hans makes och oförsörjda barns eller adoptivbarns personliga bruk, samt arbetsredskap. I fråga om avbetalningspriset torde övervägande skäl tala för att såsom i lagen om avbetalningsköp begränsa lagstiftningen till avtal, där köpeskillingen icke överstiger 3,000 kronor. Härigenom kommer lagstiftningen att gälla sådana avtal, i fråga om vilka det snabbare handräckningsförfarandet enligt lagen om avbetalningsköp eljest står till buds.

Bestämmelserna i ämnet böra avse att giva köparen viss tidsfrist för att anskaffa medel för gäldande av förfallen köpeskillning. Såsom förutsättning för sådant anstånd bör uppställas, att köparens betalningssvårigheter äga ett klart samband med värnpliktstjänstgöringen. Med hänsyn till vad förut anförts om nödvändigheten av att säljarens berättigade intresse tillvaratas bör vidare föreskrivas, att anstånd ej må åtnjutas om säljarens säkerhet äventyras.

Såsom allmän regel torde böra stadgas en längsta tidsfrist av tre månader, under vilken tid säljaren icke äger att återtaga godset eller att göra gällande annan särskild påföljd av dröjsmål med betalningen. Möjlighet bör emellertid finnas att medgiva köparen att även efter utgången av nämnda tidsfrist behålla egendom, som finnes oundgängligen erforderlig för honom, hans make eller oförsörjda barn eller adoptivbarn.

I likhet med lagen om utmätning bör nu ifrågavarande lag endast gälla värnpliktiga. Jag vill nämna, att fråga uppkommit om beredande av skydd för andra än värnpliktiga som förvärvat motorfordon genom avbetalningsköp och råkat i betalningssvårigheter genom den minskade tillgången på bensin. Nu berörda fråga, som är av stor ekonomisk räckvidd, har icke ansetts böra upptagas till prövning i detta sammanhang.

Rätt till klagan över handräckning för återtagande av egendom hos värnpliktig torde böra tillerkännas den värnpliktiges make och annan som har egendomen i sin vård.

Den ifrågasatta lagen torde böra träda i kraft omedelbart och äga tillämpning även om betalningsförsummelsen ägt rum före ikraftträdandet.»

I anledning av erinringar från lagrådets sida har 1 § i lagförslaget omarbetats, varjämte visst tillägg till övergångsbestämmelsen gjorts.

Utskottet har vid sin granskning av det framlagda lagförslaget icke funnit anledning till erinran mot detsamma och får alltså hemställa,

Utskottet.

att förevarande proposition, nr 52, måtte av riksdagen bifallas.

Stockholm den 25 oktober 1939.

På andra särskilda utskottets vägnar:

S. LINNÉR.

Vid ärendets behandling hava närvarit:

från första kammaren: herrar *Linnér, Linder, Heiding, Norman, Sederholm, Branting, Wisstrand, Strand, Olof Carlsson, Knut Petersson, Sten* och *Verner Andersson*;

från andra kammaren: herrar *Lindqvist, Olsson* i Mellerud, *Olovson* i Västerås, *Molander, K. A. Westman, Lindberg* i Stockholm och *Hagberg* i Malmö, fru *Gustafson* samt herrar *Olofsson* i Höganäs, *Henriksson, Gardell* och *Barnekow*.